

Dariusz Górecki

**RADA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA
PRZY SEJMIE POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ (1982–1985)***

Narastające w latach siedemdziesiątych deformacje w funkcjonowaniu systemu społeczno-politycznego i gospodarczego doprowadziły do ostrego konfliktu społecznego w Polsce. Jednym z następstw wydarzeń sierpniowych 1980 r. było uaktywnienie się polskiej myśli prawniczej i ekonomicznej. W dyskusji nad reformą gospodarczą zaczęły pojawiać się głosy domagające się umocnienia roli organów przedstawicielskich. Jednocześnie w latach 1980 i 1981 nastąpił duży napływ listów do Sejmu, zawierających szereg postulatów dotyczących zasad jego funkcjonowania. W wielu wypowiedziach pojawiły się koncepcje utworzenia przy Sejmie organu konsultacyjnego (a nawet powołania drugiej Izby Samorządowej lub Izby Pracy). Wśród głosów dostrzegających potrzebę powołania takiego organu zarysowały się dwa zasadnicze poglądy na jego charakter. Zdaniem jednych organ taki winien skupiać naukowców i praktyków doświadczonych w rozwiązywaniu problemów społeczno-gospodarczych i politycznych. Zdaniem innych organ ten powinien skupiać obywateli reprezentujących różne środowiska i zawody.

Pierwszemu pogładowi odpowiadać miała m. in. Rada Gospodarki Narodowej. Z postulatami jej utworzenia wystąpiło Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, które pierwsze opublikowało tekst dotyczący reformy gospodarczej¹. Tekst ten został gruntownie zbadany przez powołaną przez rząd i Biuro Polityczne KC PZPR Komisję ds. Reformy Gospodarczej. Komisja dostrzegła konieczność zwiększenia roli najwyższego organu władzy państwowej i wzmocnienia jego funkcji kontrolnych w sprawach gospodarczych. W styczniu 1981 r. Komisja przedstawiła w projekcie *Podstawowych założeń reformy gospodarczej* trzy warianty utworzenia organu opiniotwórczo-konsultacyjnego, działającego

* Artykuł napisany w 1985 r.

¹ *Polskie Towarzystwo Ekonomiczne. Propozycje zasadniczych rozwiązań reformy gospodarczej*, [w:] *Reforma gospodarcza. Propozycje, tendencje, kierunki dyskusji*, red. R. Krawczyk, Warszawa 1981, s. 116.

na potrzeby Sejmu. Wariant I zakładał powołanie Rady Społeczno-Gospodarczej, w skład której wchodziłoby, oprócz desygnowanych przez Sejm posłów, także powoływani przez Sejm członkowie reprezentujący rady narodowe, związki zawodowe, samorządy załóg przedsiębiorstw, samorządy chłopskie i spółdzielcze, organy administracji państwowej oraz środowiska społeczno-zawodowe, naukowe i twórcze. Wariant II przewidywał utworzenie Komitetu Ekspertów, opracowującego różne oceny i ekspertyzy na potrzeby komisji sejmowych, a w szczególności Komisji Planu Gospodarczego, Budżetu i Finansów. Wariant III postulował utworzenie przy Radzie Ministrów Rady Ekonomicznej, składającej się z przedstawicieli praktyki gospodarczej i nauki².

Opublikowanie przez Komisję ds. Reformy Gospodarczej projektu jej podstawowych założeń otworzyło ogólnonarodową dyskusję nad kierunkami przemian strukturalnych i organizacyjnych w kraju. Dokument ten został pozytywnie oceniony przez Sejm, a w lipcu 1981 r. kierunki reformy gospodarczej zaakceptował IX Nadzwyczajny Zjazd PZPR. Realizując uchwałę Zjazdu VII Plenum KC PZPR zobowiązało klub poselski PZPR do wniesienia pod obrady Sejmu projektu uchwały o powołaniu Rady Społeczno-Gospodarczej. Występując w Sejmie 25 stycznia 1982 r. Prezes Rady Ministrów wskazał na potrzebę ścisłych, roboczych kontaktów organów władzy i administracji ze społeczeństwem. Kontakty takie gwarantowałyby trafność i demokratyczność działania. Z tego powodu premier wypowiedział się za utworzeniem przy Sejmie Izby Społeczno-Gospodarczej – ciała doradczego, reprezentującego różne środowiska świata pracy³.

Po sejmowym wystąpieniu premiera Prezydium Sejmu zwróciło się do Komisji ds. Samorządu Pracowniczego Przedsiębiorstw, Komisji Planu Gospodarczego, Budżetu i Finansów oraz Komisji Prac Ustawodawczych o rozpatrzenie inicjatywy powołania przy Sejmie społeczno-gospodarczego organu konsultacyjnego. Argumentem przemawiającym za utworzeniem takiego własnie organu było dążenie do rozszerzenia płaszczyzny konsultacji społecznych. Prezydium wymienionych komisji powołały zespół posłów, który opracował projekty uchwał dotyczących utworzenia Rady Społeczno-Gospodarczej oraz trybu powołania jej członków. Komisje te kilkakrotnie rozpatrywały projekt uchwały o powołaniu Rady, co doprowadziło do ostatecznego ustalenia jego treści. Szczególną troską członków zespołu było takie opracowanie zasad działalności Rady, aby uniknąć dublowania już istniejących organów Sejmu, zwłaszcza komisji. Chodziło też o zapewnienie właściwej reprezentatywności Rady dla wypracowania ostatecznych opinii.

W dniu 26 marca 1982 r. Sejm podjął uchwałę w sprawie utworzenia Rady

² *Komisja do spraw Reformy Gospodarczej. Podstawowe założenia reformy gospodarczej (projekt)*, [w:] *Reforma gospodarcza...*, s. 53.

³ Sprawozdanie stenograficzne z 18 posiedzenia Sejmu VIII kadencji (spr. sten.), łam 16 i 17.

Społeczno-Gospodarczej przy Sejmie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej⁴. Nie oznaczało to jednak definitywnego porzucenia koncepcji utworzenia organu konsultacyjnego, pracującego na potrzeby Sejmu i skupiającego ludzi mających przygotowanie fachowe z różnych dziedzin życia społeczno-gospodarczego. Już 7 maja 1982 r. Prezydium Sejmu podjęło uchwałę w sprawie Zespołu Doradców Sejmowych. Jest to zespół ekspertów opracowujący, z reguły na zlecenie Prezydium Sejmu, ekspertyzy zespołowe. Jego członkowie na zlecenie komisji sejmowych przedstawiają też ekspertyzy indywidualne lub uczestniczą w posiedzeniach komisji, wypowiadając swe opinie w toku debaty. Istnienie Zespołu Doradców Sejmowych nie ogranicza prawa komisji do korzystania z uwag doradców spoza Zespołu.

Przyjęcie przez Sejm uchwały w sprawie utworzenia Rady Społeczno-Gospodarczej nie było równoznaczne z jej powołaniem. W tym dniu Sejm powołał tylko przewodniczącego Rady, natomiast powołanie jej pierwszego składu nastąpiło 6 lipca 1982 r. Sejm powołał wówczas 94 osoby. Kandydat na członka Rady musiał odpowiadać pewnym wymogom formalnym, których nie było zresztą zbyt wiele: posiadanie polskiego obywatelstwa, czynnego prawa wyborczego do Sejmu oraz zakaz piastowania mandatu poselskiego. Tryb wyłaniania kandydatów nie był jednolity. Prezydium Sejmu wskazało zakłady pracy i organizacje, które mogły przedstawiać kandydatów. W ich typowaniu brały udział komisje sejmowe i wojewódzkie zespoły poselskie. Mechanizm wyłaniania kandydatów w przedsiębiorstwach był różnorodny, uzależniony od sytuacji. Wyłanianie kandydatów odbywało się albo na drodze wyboru, albo delegacji. Rolników wyłaniały społeczno-zawodowe organizacje rolnicze, przedstawiciele stowarzyszeń i organizacji proponowały zarządy główne⁵. Zgodnie z art. 28¹ znowelizowanego 6 lipca 1982 r. regulaminu Sejmu oraz § 4 ust. 1 uchwały w sprawie utworzenia Rady Społeczno-Gospodarczej przy Sejmie PRL tak wyłonionych kandydatów Sejm na wniosek swego Prezydium powołał na członków Rady w głosowaniu łącznym zwykłą większością głosów⁶. Dalszych 14 członków Rady Sejm powołał 14 grudnia 1982 r. Wnioski Prezydium Sejmu w tych sprawach były zaopiniowane przez Konwent Seniorów. W swym pierwotnym brzmieniu uchwała w sprawie utworzenia Rady Społeczno-Gospodarczej ustalała skład Rady na 120 członków. Uchwała ta została znowelizowana 28 IV 1983 r., w następstwie czego maksymalny skład Rady podniesiono do 150 członków⁷. W dniu 12 maja 1983 r. Sejm powołał kolejnych 27 członków Rady. Jednak i wówczas nie osiągnięto jej pełnego składu. Pozostałe miejsca rezerwowano bowiem dla przedstawicieli

⁴ M. P. 1982, nr 10, poz. 66.

⁵ Spr. sten. z 46 posiedzenia Sejmu VIII kad., łam 106.

⁶ M. P. 1982, nr 17, poz. 134.

⁷ M. P. 1983, nr 17, poz. 95.

związków zawodowych, których nie powołano, uważając że proces kształtowania ruchu związkowego nie został jeszcze zakończony. Maksymalny skład Rady osiągnięto dopiero 30 maja 1984 r. po powołaniu w jej skład przedstawicieli związków zawodowych.

Natomiast utrata członkostwa Rady jest konsekwencją: śmierci, zrzeczenia się członkostwa, utraty czynnego prawa wyborczego do Sejmu oraz odwołania przez Sejm. W praktyce miały miejsce przypadki utraty członkostwa spowodowane dwiema pierwszymi przyczynami.

Powołanie Rady Społeczno-Gospodarczej jako organu opiniodawczo-doradczego Sejmu jest instytucjonalnym rozwinięciem idei konsultacji społecznej zawartej w art. 86 Konstytucji PRL. Ponadto współpraca z Radą wzbogaca Sejm o nową, do tej pory nie występującą, formę więzi ze społeczeństwem. Zwracał uwagę na te aspekty Marszałek Sejmu na inauguracyjnym posiedzeniu Rady w dniu 19 lipca 1982 r. Jego zdaniem członkowie Rady otrzymali niejako podwójny mandat: od zakładów pracy i organizacji społecznych oraz od Sejmu. Nie wystarcza to jednak do zaliczenia Rady w poczet organów przedstawicielskich, ponieważ nie została wyłoniona bezpośrednio przez wyborców.

Oceniając jej charakter i zadania Marszałek Sejmu stwierdził: „Rada nie ma być drugim Sejmem. Członków Rady od posłów różni to, że nie przez nich, lecz poprzez posłów lud pracujący sprawować ma, w myśl postanowień konstytucyjnych, władzę państwową w naszym kraju [...] Sejm widzi w Radzie Społeczno-Gospodarczej doradcę, opiniodawcę i pomocnika o nie dającej się przecenić wartości. Oczekujemy od Rady konsultacji wszelkich naszych ważniejszych przedsięwzięć sejmowych. Wyrażamy nadzieję, że głosy jej członków wzbogacać będą, a nie zastępować nasze poselskie rozpoznanie problemów nurtujących społeczeństwo, rozpoznanie społecznych potrzeb i akceptowanego społecznie systemu wartości. Wyrażamy nadzieję, że działalność Rady i aktywność oraz bezkompromisowa pryncypialność jej członków pomogą nam bliżej zespolić Sejm jako najwyższy przedstawicielski organ władzy ze wszystkimi wyborcami, z całym polskim społeczeństwem. I tego od Rady Społeczno-Gospodarczej oczekujemy”⁸.

Szczególną rolę Rady polegającą na wzmocnieniu więzi Sejmu z wyborcami podkreślał także jej przewodniczący: „naczelnym zadaniem naszej Rady będzie pomaganie posłom w utrzymywaniu możliwie bliskich kontaktów z rzeczywistością, ze społeczeństwem, z załogami zakładów pracy, w zapoznawaniu się z opiniami gospodyń domowych, z problemami gospodarstw domowych”⁹.

Kluczowe znaczenie dla oceny charakteru Rady Społeczno-Gospodarczej ma poznanie sposobu, w jaki może ona pomagać Sejmowi w utrzymywaniu

⁸ *Biuletyn nr 1/VIII, Rada Społeczno-Gospodarcza (R.S-G), s. 6 i 7.*

⁹ *Spr. sten. z 23 posiedzenia Sejmu VIII kad., tam 182.*

„bliskich kontaktów z rzeczywistością”. Rada jest organem doradczym i opiniodawczym Sejmu i jego organów, a swoje stanowisko wyraża w formie uchwał. Dyskusje poprzedzające ich uchwalenie różnią się dość znacznie przebiegiem od dyskusji toczonych na posiedzeniach plenarnych Sejmu. Zauważył to przewodniczący Rady: „jeżeli Sejm musi liczyć się ze wszystkimi aspektami politycznymi ustawy, jeżeli zespół doradców naukowych rozpoznaje projekty ustaw z punktu widzenia nauki, prawa, ekonomii, politologii i tak dalej, to Rada rozpatruje te projekty przede wszystkim z punktu widzenia postaw i dążeń tych odłamów społeczeństwa, które sama reprezentuje. Stąd w Radzie nie wygłasza się przemówień politycznych i nie daje analiz naukowych, tylko dyskutuje się prosto, rzeczowo, nieraz ostro, ale zawsze z realizmem i rozsądkiem właściwym ludziom pracy [...] Rada jest ważną transmisją Sejmu do społeczeństwa”¹⁰.

Rada Społeczno-Gospodarcza nie jest ciałem przedstawicielskim, lecz społecznym o charakterze konsultacyjnym. Zabierając głos w dyskusjach jej członkowie reprezentują własne poglądy, swą wiedzę i doświadczenie życiowe. Wprawdzie liczą się z opinią swoich środowisk, to jednak nie są z urzędu ich reprezentantami, tak jak posłowie wobec wyborców. Również współpraca wojewódzkich zespołów poselskich z członkami Rady z danego terenu wzmacnia więź między posłami a wyborcami. W praktyce przede wszystkim ci członkowie Rady są zapraszani na posiedzenia wojewódzkich zespołów poselskich, których przedmiotem obrad mają być sprawy dotyczące ich zakładów pracy lub organizacji.

Sposób powołania Rady, jej organizacja i tryb działania uregulowane zostały w: uchwale Sejmu w sprawie utworzenia Rady Społeczno-Gospodarczej przy Sejmie PRL, regulaminie Sejmu oraz regulaminie Rady¹¹. Systematyka i sposób zredagowania regulaminu Rady wskazują, iż jest on wzorowany na regulaminie Sejmu. Organami Rady są: przewodniczący, Prezydium Rady oraz zespoły robocze. Wprawdzie regulamin Rady nie określa wyraźnie przewodniczącego jako organu wewnętrznego, to jednak posiada on te cechy, które literatura przedmiotu uznaje za niezbędne, aby za taki mógł być uznany¹². Jest on bowiem wyodrębniony organizacyjnie, posiada własne kompetencje oraz podejmuje określone decyzje. Szczególna pozycja przewodniczącego w Radzie wynika także z trybu wyboru, różniącego się od sposobu powoływania pozostałych organów. Jest on na wniosek Prezydium Sejmu powoływany przez Sejm spośród posłów. Jego wyboru dokonał Sejm znacznie wcześniej niż pozostałych członków Rady. O wysokiej randze przewodniczącego Rady świadczy dokonana 6 lipca 1982 r. nowelizacja regulaminu Sejmu, w następstwie której wszedł on w skład Konwentu Seniorów.

¹⁰ Spr. sten. z 46 posiedzenia Sejmu VIII kad., łam 110 i 111.

¹¹ *Spis posłów na Sejm i regulamin Sejmu PRL*, Warszawa 1983, s. 288–293.

¹² M. Kudej, *Komentarz do regulaminu Sejmu PRL*, Katowice 1974, s. 55.

Przewodniczący Rady przewodniczy obradom plenarnym i posiedzeniom jej Prezydium oraz wywiera wpływ na przebieg posiedzeń zespołów roboczych. Może on za pośrednictwem Prezydium Sejmu zwracać się do Najwyższej Izby Kontroli oraz do członków rządu o opracowanie niezbędnych dla prac Rady materiałów, informacji i wyjaśnień. Przewodniczący może też zapraszać na posiedzenia Rady osoby, których obecność jest konieczna podczas rozpatrywania sprawy. Oceniając miejsce przewodniczącego wśród organów Rady należy mieć na uwadze, że jego kompetencje wynikają nie tylko z regulaminu Rady, ale przede wszystkim z uchwały Sejmu w sprawie utworzenia Rady Społeczno-Gospodarczej. Zatem o jego pozycji przesądziła nie sama Rada, lecz ustawodawca. Oczywiście rozwiązanie takie nie jest dziełem przypadku. Chodziło bowiem o takie usytuowanie pozycji przewodniczącego, aby był on rzeczywistym łącznikiem między Radą a Sejmem. W trakcie opracowywania projektu uchwały Sejmu w sprawie utworzenia Rady były nawet zgłaszane propozycje, żeby jej przewodniczący wchodził w skład Prezydium Sejmu¹³. Przewodniczącemu Rady przysługują pewne uprawnienia w zakresie kreowania pozostałych organów wewnętrznych. Do niego bowiem należy, po zapoznaniu się z opinią Prezydium Sejmu, zgłaszanie kandydatów na określone funkcje w Prezydium Rady.

Kolegialnym organem kierowniczym Rady jest jej Prezydium. Uchwała Sejmu w sprawie utworzenia Rady Społeczno-Gospodarczej zadowala się określeniem, że w jego skład oprócz przewodniczącego wchodzi wybrani przez Radę jego zastępcy, członkowie i sekretarz Rady. Natomiast regulamin Rady dokładniej precyzuje to zagadnienie określając łączny skład Prezydium Rady od 7 do 9 osób. Dzięki takiemu unormowaniu Rada otrzymała w tej kwestii pewną swobodę manewru. Prezydium Rady wybierane jest przez nią bezwzględną większością głosów w obecności minimum połowy liczby członków. Na swym pierwszym posiedzeniu Rada Społeczno-Gospodarcza dokonała wyboru Prezydium w składzie trzech zastępców przewodniczącego i sekretarza Rady, pozostawiając uzupełnienie jego składu na później, gdy nastąpi ostateczne ustalenie jej składu. Mimo osiągnięcia go 30 maja 1984 r. Rada przeprowadziła poszerzenie składu swego Prezydium o dwóch członków dopiero 5 lutego 1985 r.

Prezydium Rady posiada uprawnienia dotyczące prawidłowego funkcjonowania Rady, działalności członków Rady, działalności zespołów roboczych oraz utrzymywania więzi z Sejmem i Najwyższą Izbą Kontroli. Kompetencje Prezydium Rady związane z prawidłowym funkcjonowaniem Rady ustalone zostały w § 7 jej regulaminu. Ma więc ono obowiązek czuwania nad właściwym tokiem i terminowością rozpatrywania spraw skierowanych do

¹³ *Biuletyn nr 482/VIII, Komisja D.S. Samorządu Pracowniczego Przedsiębiorstw (10), Komisja Planu Gospodarczego, Budżetu i Finansów (36), Komisja Prac Ustawodawczych (69), s. 8.*

Rady, dbania o właściwą organizację prac w Radzie, czuwania nad przygotowaniem posiedzeń Rady oraz ustalania ich terminów i porządków dziennych, zapewnienia członkom otrzymywania w stosownym czasie informacji i materiałów koniecznych dla prac Rady, wyznaczania sprawozdawców, informowania Rady o swej działalności w okresach między posiedzeniami Rady, a ponadto reprezentuje ją na zewnątrz. Formy działalności Prezydium Rady związane z utrzymywaniem więzi z Sejmem i NIK przejawiają się w informowaniu Prezydium Sejmu o działalności Rady, o stanie spraw rozpatrywanych przez nią, co czasem odbywa się na spotkaniach Prezydium Rady z Prezydium Sejmu. Ponadto Prezydium Rady zawiadamia posłów, Prezydium Sejmu i Prezesa NIK o terminach i porządkach posiedzeń Rady. Uprawnienia Prezydium Rady związane z działalnością członków Rady polegają na rozpatrywaniu przez Prezydium Rady sprawy członków nie wykonujących swych obowiązków lub zachowujących się w sposób nie liczący z godnością członka Rady. W takich wypadkach zainteresowani mogą odwołać się od uchwały Prezydium Rady do Rady za pośrednictwem jej przewodniczącego. W następstwie rozpatrywania sprawy Rada może wystąpić do Prezydium Sejmu z wnioskiem o odwołanie przez Sejm jej członka.

Ponadto Prezydium Rady lub sama Rada mogą powoływać wewnętrzne organy Rady o charakterze niestałym, jakimi są zespoły robocze. Zadaniem zespołów jest opracowanie projektów opinii lub wniosków albo określonej sprawy i przedstawienie ich Radzie na posiedzeniu plenarnym. Prezydium Rady może zwrócić zespołowi opracowany projekt w celu ponownego rozpatrzenia sprawy, udzielając mu jednocześnie pewnych wytycznych w tym zakresie. Przewodniczący Rady może wyrazić zgodę na udział w posiedzeniach zespołów zaproszonych przez przewodniczącego zespołu doradców i ekspertów. Do lipca 1985 r. odbyło się 71 posiedzeń zespołów roboczych, co świadczy o efektywności Rady¹⁴.

Żaden z aktów prawnych, dotyczących działalności Rady Społeczno-Gospodarczej, nie porusza zagadnienia form organizowania się jej członków. Praktyka wykształciła jednak funkcjonowanie zespołu opartego na przynależności politycznej. W Radzie działa bowiem zespół partyjny, skupiający członków PZPR, a o jego utworzeniu zdecydowała inicjatywa klubu poselskiego PZPR. Na posiedzeniach tego zespołu dyskutowane są sprawy związane z działalnością Rady. Zebrania zespołu nie są tajne i każdy z członków Rady może wziąć w nich udział. Z oświadczeń przewodniczącej zespołu partyjnego i przewodniczącego Rady wynika, że członkowie zespołu nie są związani dyscypliną partyjną, czym różnią się od członków klubów poselskich¹⁵. W Radzie nie działają natomiast zespoły skupiające członków

¹⁴ Sprawozdanie z 70 posiedzenia Sejmu VIII kad. „Diariusz Sejmowy”, s. 20.

¹⁵ Biuletyn nr 18/VIII, R. S-G., s. 6.

ZSL i SD. Te kluby poselskie nie wystąpiły z podobną inicjatywą, co zapewne jest następstwem nielicznej reprezentacji stronnictw wśród członków Rady. Oprócz bezpartyjnych w Radzie zasiada 85 członków PZPR, 11 ZSL i 3 SD.

Okres, na jaki powołuje się Radę Społeczno-Gospodarczą, został w uchwale Sejmu w sprawie jej utworzenia zrównany z kadencją Sejmu. Rozwiązanie takie oznacza, iż ewentualne skrócenie lub przedłużenie kadencji Sejmu stanowi jednoczesną zmianę kadencji Rady. Wobec faktu przedłużenia kadencji Sejmu o prawie półtora roku, tj. do 31 sierpnia 1985 r. również kadencja Rady została o ten okres przedłużona. Natomiast w uchwale nie jest do końca powiedziane, kiedy Sejm ma Radę powołać. Można jedynie domniemywać, że skoro Sejm powołuje ją na okres swojej kadencji, to tym samym powinien to uczynić w początkowym jej okresie, jeżeli nie na pierwszym posiedzeniu to w każdym razie na pierwszej swej sesji. Brak dokładnego określenia, kiedy Sejm powinien powołać Radę, najprawdopodobniej wynika z jej przejściowego charakteru. Jak wynika z dyskusji prowadzonej w Sejmie przy podejmowaniu uchwały w sprawie utworzenia Rady Społeczno-Gospodarczej, ma ona działać na określonych tam zasadach tylko do końca bieżącej kadencji¹⁶.

Rada Społeczno-Gospodarcza obraduje na posiedzeniach, które nie mogą być zwoływane rzadziej niż jeden raz na kwartał. W rzeczywistości są one zwoływane znacznie częściej – w sumie było ich 34. Z każdego posiedzenia sporządza się biuletyn, a tych do końca kadencji ukazało się 41 (w tym kilka z posiedzeń dwudniowych). Posiedzenia Rady zwołuje jej Prezydium. Terminy posiedzeń ustala Rada z inicjatywy własnej lub na wniosek Prezydium Sejmu albo jednej czwartej liczby członków Rady. Postanowienia § 12 regulaminu Rady, dotyczące porządku dziennego posiedzeń są dość wiernym powtórzeniem art. 46 ust. 2 regulaminu Sejmu, z uwzględnieniem oczywiście specyfiki Rady. Tak więc ustalając porządek dzienny Prezydium Rady uwzględnia sprawy skierowane do Rady przez Sejm, Prezydium Sejmu, komisje sejmowe oraz bierze pod uwagę wnioski poszczególnych członków Rady. Następnie Prezydium Rady przedstawia Radzie do zatwierdzenia tak ustalony porządek dzienny posiedzenia.

Postanowienia regulaminu Rady dotyczące zasady jawności posiedzeń plenarnych sformułowane zostały w sposób budzący pewne wątpliwości. Przede wszystkim brak jest stwierdzenia o jawności obrad. Wniosek taki można wysnuć jedynie *a contrario* z brzmienia § 13, przewidującego możliwość

¹⁶ Oświadczenie takie złożył poseł sprawozdawca w imieniu komisji występujących z inicjatywą uchwałodawczą: „Utworzenie Rady jest powołaniem nowej, nie znanej w naszym systemie parlamentarnym instytucji. Proponuje się zatem, aby na przedstawionych w projekcie uchwały zasadach Rada funkcjonowała do końca kadencji Sejmu. Natomiast w nowej kadencji, w oparciu o uzyskane doświadczenia i analizę działalności Rady, sprecyzowane będą docelowe zadania oraz struktura Rady, zakładając, że inicjatywa ta może stać się trwałym elementem polskiego systemu parlamentarnego”, Spr. sten. z 20 posiedzenia Sejmu VIII kad., łam 189.

uchwalenia przez Radę posiedzenia zamkniętego, co może ona uczynić zarówno z inicjatywy własnej, jak i Prezydium Sejmu. Obrady i głosowanie nad wnioskiem o odbycie posiedzenia zamkniętego są niejawne. Za przyjęciem tezy o jawności posiedzeń Rady przemawia też możliwość obecności na nich dziennikarzy prasy, radia i telewizji. Jednak wymóg zgody przewodniczącego Rady na ich obecność osłabia ten argument, zwłaszcza że § 14 ust. 4 regulaminu nie wiąże odmowy wyrażenia przez niego zgody z uchwaleniem tajności obrad.

W posiedzeniach Rady Społeczno-Gospodarczej uczestniczą nie tylko jej członkowie. Wśród uprawnionych do tego podmiotów można wyróżnić takie, których powiadomienie o terminie i porządku dziennym posiedzenia jest obligatoryjne. Są to: członkowie Prezydium Sejmu, posłowie i Prezes NIK. Podmiotom tym przysługuje prawo zabierania głosu. O udziale pozostałych uczestników posiedzenia decyduje Prezydium Rady i jej przewodniczący. Prezydium Rady może bowiem zwrócić się do kierowników centralnych organów administracji państwowej i członków rządu o złożenie na posiedzeniu Rady pewnych informacji lub wyjaśnień dotyczących sprawy przez nią rozpatrywanej. Natomiast przewodniczący może zapraszać na posiedzenia Rady przedstawicieli określonych organów i instytucji, organizacji społecznych oraz te osoby, których udział w rozpatrywaniu sprawy jest konieczny.

Opiniodawczo-doradczy charakter Rady Społeczno-Gospodarczej wobec Sejmu zadecydował o formach i metodach jej pracy. Różnie były formułowane jej zadania. Uchwała Sejmu w sprawie jej utworzenia ogólnie określała przedmiot obrad Rady, przewidując rozpatrywanie przez nią spraw skierowanych do niej przez Sejm, Prezydium Sejmu i komisje sejmowe w celu zaopiniowania oraz podejmowanie przez Radę pewnych spraw z własnej inicjatywy. Również regulamin Rady zajmuje się określeniem co może być przedmiotem obrad. Mianowicie § 15 regulaminu oprócz powtórzenia rodzaju spraw wymienionych w uchwale sejmowej stanowi dodatkowo, iż przedmiotem obrad są projekty opinii i wniosków w tychże sprawach oraz wybór Prezydium Rady (z wyjątkiem przewodniczącego). Jednak wymieniony w § 15 regulaminu katalog spraw mogących być przedmiotem obrad nie jest pełny, np. Rada może powoływać zespoły robocze, o czym jest mowa w § 9, ponadto zgodnie z § 2 ust. 2 każdy jej członek może wystąpić o wniesienie określonej sprawy pod obrady.

Podobnie, choć w nieco inny sposób, ujął zadania Rady jej przewodniczący. Jego zdaniem prace Rady miały przebiegać w czterech następujących płaszczyznach: 1) opiniowanie projektów ustaw i uchwał Sejmu, czyli podstawowa i najważniejsza dziedzina prac Rady; 2) udział w sprawowaniu funkcji kontrolnej Sejmu, gdyż Rada może sygnalizować Sejmowi występowanie zjawisk wymagających bliższego zbadania czy ich usunięcia; 3) pomoc Sejmowi w zakresie zatwierdzania planów społeczno-gospodarczych i budżetu państwa.

Właściwie wyodrębnienie tego elementu mogłoby wydawać się zbędne, gdyż z formalnego punktu widzenia mieści się on w opiniowaniu projektów ustaw i uchwał. Ponadto działalność ta jest dość ściśle związana z realizacją przez Sejm funkcji kontrolnej. Jednak ze względu na doniosłe znaczenie, jakie posiadają plany społeczno-gospodarcze i ustawy budżetowe, przewodniczący Rady wyodrębnił ich opiniowanie spośród innych aktów prawnych; 4) występowanie pod adresem Sejmu z własnymi inicjatywami, składanie propozycji podjęcia określonych działań dla usunięcia pewnych zjawisk, dolegliwości i trudności występujących w zakładach pracy, urzędach, rodzinach itd.¹⁷ Rada niezbyt często stosuje w praktyce ten sposób działania. Z jej inicjatywy opracowano raport o piekarnictwie, ona też z własnej inicjatywy opracowała opinię w sprawie realizacji ustawy z 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska, a także zajęła się problemem budownictwa mieszkaniowego.

Aby obrady Rady Społeczno-Gospodarczej mogły przebiegać sprawnie, w jej regulaminie umieszczono przepisy proceduralne. Nie są one zbyt rozbudowane. Obradami kieruje przewodniczący Rady lub jego zastępca przy pomocy sekretarza Rady. W sprawach umieszczonych na porządku dziennym przewodniczący obrad udziela głosu członkom Rady według kolejności zgłoszeń. Tylko dla zgłoszenia oświadczenia osobistego lub wniosku formalnego przewodniczący obrad może udzielić głosu poza porządkiem dziennym. Regulamin nie przewiduje żadnego limitowania czasu przemówień lub liczby wystąpień. Jedynym wyjątkiem jest tu ograniczenie liczby przeciwników wniosku formalnego do dwóch.

Projekty wniosków lub opinii opracowane przez zespoły robocze lub członków składane są na piśmie przewodniczącemu Rady. Po rozpatrzeniu sprawy Rada wyraża stanowisko w formie uchwały. Uchwały Rady mogą być podejmowane zwykłą większością głosów przy quorum wynoszącym połowę liczby członków, tzn. uchwała będzie prawomocna nawet gdy padnie za nią 38 głosów w obecności 75 członków. Zatem wymagane quorum było wyższe niż w Sejmie, gdzie zasadą był wówczas wymóg obecności jednej trzeciej ogólnej liczby posłów, a wyjątkowo dla pewnych spraw – połowy ogólnej liczby posłów. Zarządzenie głosowania oraz ustalenie kolejności poddawania pod głosowanie projektów opinii i poprawek do nich należy do przewodniczącego obrad. Głosowanie jest jawne i odbywa się przez podniesienie ręki. Urzędowym stwierdzeniem przebiegu obrad jest protokół sporządzany z każdego posiedzenia Rady. Protokół podpisuje przewodniczący i sekretarz. Również oni podpisują uchwały.

Ukształtowany w praktyce tryb pracy Rady Społeczno-Gospodarczej różni się nieco od przewidywanego przez jej przewodniczącego. Mianowicie zakładał

¹⁷ *Biuletyn nr I/VIII, R. S-G., s. 9 i 10.*

on, że do przesłanego członkom Rady projektu ustawy dołączane będą informacje wyjaśniające, jakie cele społeczne projektodawca daną ustawą chce osiągnąć, a jakie zjawiska niekorzystne zlikwidować. Oprócz tego do projektów powinny być dołączane pytania związane z projektem. Po zebraniu opinii od wszystkich członków Rady tworzone byłyby zespoły robocze z zadaniem opracowania nadesłanych opinii. Następnie Prezydium Rady wszystkie zgłoszone opinie przekazywałoby Prezydium Sejmu, z podaniem ilu członków wypowiedziało się za każdą z nich¹⁸. Stosowany w praktyce tryb pracy Rady jest trochę inny. Po skierowaniu do Rady przez Prezydium Sejmu projektu ustawy, Rada lub jej Prezydium powołuje zespół roboczy. Zespół zaprasza do wzięcia udziału w swym zebraniu przedstawicieli rządu, Rady Państwa lub grupy posłów wnoszących projekt ustawy i przygotowuje projekt opinii. Na następnym posiedzeniu plenarnym, przy udziale przedstawicieli organów wnoszących projekt ustawy, Rada omawia projekt i ustala tekst opinii. Przedstawia się to następująco: najpierw minister lub jego zastępca referuje założenia projektu, później przewodniczący zespołu roboczego przedstawia projekt opinii, następnie rozpoczyna się dyskusja. Dyskusje toczone na posiedzeniach plenarnych są rzeczowe. Są one następstwem konsultowania przez członków Rady projektów w swoich środowiskach i zakładach pracy. Obowiązkiem członków jest przecież informowanie swoich środowisk na bieżąco o własnej działalności¹⁹. W czasie dyskusji do projektów opinii ustosunkowują się zaproszeni ministrowie lub ich zastępcy, czasem członkowie Rady Państwa. Tryb działania Rady został pozytywnie oceniony przez kierownictwo Sejmu słowami wicemarszałka: „Rada Społeczno-Gospodarcza wypracowała właściwe metody pracy. Niesformalizowany sposób działania sprzyja temu, że w toku jej obrad znajdują w szerokim zakresie wyraz poglądy załóg robotniczych, rolników, poszczególnych środowisk społeczno-zawodowych [...] Rada Społeczno-Gospodarcza w sposób trwały wzbogaciła strukturę Sejmu”²⁰.

Rada Społeczno-Gospodarcza umiejscowiona jest przy Sejmie, jej działalność jest ściśle związana z pracami Sejmu. Z faktu tego wypływają pewne konsekwencje natury organizacyjnej. Istnieją pewne zależności między Radą a wewnętrznymi organami Sejmu. Szczególna rola przypada Prezydium Sejmu. Jego uprawnienia w tym zakresie można sklasyfikować jako dotyczące: 1) składu Rady i jej organów (wskazuje zakłady pracy i organizacje typujące kandydatów, występuje z wnioskiem o powołanie Rady w określonym składzie, występuje z wnioskiem odwołania członka Rady – poprzedzoną wnioskiem uprawnionego do tego podmiotu, opiniuje kandydatury na człon-

¹⁸ *Ibidem*, nr 1/VIII, s. 15.

¹⁹ *Spr. sten.*, z 46 posiedzenia Sejmu VIII kad., łam 108.

²⁰ *Ibidem*, łam 111.

ków Prezydium Rady), 2) zabezpieczenia finansowego członków Rady (określa zasady zwrotu kosztów podróży i diet²¹), 3) zewnętrznej działalności członków Rady (przesyła Najwyższej Izbie Kontroli i członkom Rady Ministrów wnioski przewodniczącego Rady, zapewnia wypełnianie przez organy administracji państwowej obowiązku udzielania członkom Rady niezbędnych informacji i materiałów), 4) podstawowej działalności opiniodawczej (zatwierdza regulamin Rady, koordynuje współpracę Rady z komisjami, kieruje do Rady sprawy w celu zaopiniowania oraz określa tryb i terminy ich rozpatrzenia, przyjmuje od Prezydium Rady informacje o terminie i porządku dziennym posiedzenia oraz o działalności Rady i biegu rozpatrywanych przez nią spraw, występuje o uchwalenie tajności posiedzenia, otrzymuje od Rady teksty podjętych przez nią uchwał). O związkach Prezydium Sejmu z Radą świadczyła praktyka zapraszania jej przewodniczącego na posiedzenia Prezydium Sejmu. Po rezygnacji prof. Jana Szczepańskiego z funkcji przewodniczącego pełnienie obowiązków przewodniczącego Rady powierzono jednemu z wicemarszałków Sejmu²². Oznacza to jeszcze ściślejsze zespolenie organów kierowniczych Rady i Sejmu.

Również pozostałe organy wewnętrzne Sejmu wywierają wpływ na funkcjonowanie Rady Społeczno-Gospodarczej. Marszałek podpisuje legitymacje wydawane członkom Rady przez Kancelarię Sejmu. Związek między Konwentem Seniorów a Radą wyraża się nie tylko w tym, że jej przewodniczący z urzędu wchodzi w skład Konwentu Seniorów, lecz także w tym, iż organ ten posiada charakter doradczy wobec Prezydium Sejmu w zakresie zapewnienia sprawnego toku prac Rady. Natomiast komisje sejmowe mogą kierować do Rady sprawy w celu zaopiniowania. W praktyce opinie Rady trafiają za pośrednictwem Prezydium Sejmu w zasadzie tylko do zainteresowanych komisji, mimo wysuwanych przez niektórych członków Rady postulatów, aby opinie te były odczytywane na posiedzeniach plenarnych Sejmu²³. Zdarza się też, że członkowie Rady zapraszani są na te posiedzenia komisji, na których przedstawiana jest opinia Rady. Z reguły są to przewodniczący zespołów roboczych. Organizacyjną i techniczną obsługę Rady wykonuje Kancelaria Sejmu. Ona także opracowuje biuletyn informujący o przebiegu posiedzeń

²¹ Każdy członek Rady otrzymuje od Sejmu bilety PKP lub PKS na trasę z miejsca zamieszkania do Warszawy oraz diety, których wysokość uzależniona jest od uczestnictwa w posiedzeniach Rady. Nie są więc to diety wypłacane w stałej wysokości jak diety poselskie.

²² Przewodniczący Rady prof. Szczepański 18 września 1984 r. powiadomił Radę o decyzji skorzystania z zagranicznego stypendium w celu napisania książki. Marszałek Sejmu oświadczył, iż jego rezygnację z funkcji przewodniczącego traktuje tylko „jako krótkotrwały urlop”. W tej sytuacji Prezydium Sejmu podjęło decyzję, iż podczas nieobecności prof. Szczepańskiego będzie go w Radzie zastępował wicemarszałek Sejmu Zbigniew Gertych, *Biuletyn nr 28/VIII, R. S-G.*, s. 3 i 34.

²³ *Ibidem*, nr 18/VIII, s. 4.

Rady. Biuletyn po zaakceptowaniu przez przewodniczącego Rady doręczany jest jej członkom.

Oceniając działalność Rady Społeczno-Gospodarczej należy odpowiedzieć, czy założenia, jakie były jej stawiane przy powołaniu, są w praktyce realizowane? Przemawiając na jej inauguracyjnym posiedzeniu Marszałek Sejmu stwierdził: „Prezydium Sejmu uważa, że do Rady będą kierowane wszystkie projekty ustaw i uchwał, które mają zasadnicze znaczenie, bądź ustrojowe, znaczy wprowadzają zmiany w systemie ustroju naszego kraju, bądź mają takie znaczenie gospodarcze, względnie społeczne czy kulturalne. Natomiast nie chcielibyśmy obciążyć Rady nowelizacjami”²⁴. Niestety w ślad za tym nie poszła praktyka. Nie wszystkie projekty ważnych aktów prawnych poddawane były pod ocenę Rady, co było ostro krytykowane na jej posiedzeniach plenarnych²⁵. Przykładem może być tu pominięcie Rady przy pracach nad ustawą o związkach zawodowych. Wywołało to nie tylko jej dezaprobatę wyrażoną w formie odpowiedniej uchwały, ale także krytyczne wypowiedzi posłów na posiedzeniu Sejmu²⁶. Zdarzało się też, że Rada opiniowała projekty ustaw nowelizacyjnych, nawet gdy zmiany miały charakter czysto porządkowy²⁷.

Jeszcze bardziej niepokojącym zjawiskiem jest wyznaczanie Radzie zbyt krótkich terminów na opracowanie opinii. Członkowie Rady są ludźmi czynnymi zawodowo. Gruntowna analiza każdego projektu ustawy, która poprzedza wyrobienie w stosunku do niego własnego stanowiska, wymaga od nich odpowiedniego wysiłku i nakładu czasu, niezbędnego przecież przy zbieraniu opinii panujących w ich środowisku na dany temat. Wyznaczanie Radzie coraz krótszych terminów na ustosunkowanie się do projektów ustaw było wielokrotnie stawiane na posiedzeniach Rady i Sejmu²⁸. Przewodniczący Rady mówił wręcz o zagrożeniu powagi procesu legislacyjnego. Nie ulega wątpliwości, że kilkudniowe terminy mogą doprowadzić Radę do pobieżnej tylko oceny projektów, co stawiałoby z kolei pod znakiem zapytania sens istnienia tego organu. Jaskrawym przykładem jest projekt ordynacji wyborczej do rad narodowych, na zaopiniowanie którego Rada otrzymała zaledwie kilka dni. Zdarzają się też sytuacje, że wobec zbyt krótkiego terminu wyznaczonego na opracowanie opinii Rada przekazuje Prezydium Sejmu jedynie protokół

²⁴ *Ibidem*, nr 1/VIII, s. 18.

²⁵ *Ibidem*, nr 2/VIII, s. 30; nr 4/VIII, s. 27.

²⁶ *Ibidem*, nr 2/VIII, s. 30; *Sprawozdanie z 26 posiedzenia Sejmu VIII kad.*, „Diariusz Sejmowy”, s. 14 i 15.

²⁷ Np. opiniowanie projektu ustawy o zmianie ustawy o związkach zawodowych, także opinie o projektach ustaw, których zmiany były dalej idące: o zmianie prawa lokalowego, o zmianie ustawy o wynalazczości, o zmianie ustawy o podatku obrotowym i dochodowym.

²⁸ *Biuletyn nr 18/VIII, R. S-G.*, s. 9; nr 19/VIII, s. 46; *Spr. sten.*, z 46 posiedzenia Sejmu VIII kad., łam 109.

z dyskusji toczącej się na posiedzeniu zespołu roboczego²⁹. Niezwykła aktywność Sejmu VIII kadencji w dziedzinie ustawodawstwa wpłynęła na tempo prac Rady. Należy postulować jego ograniczenie tak, aby projekty przedkładane były Radzie z odpowiednim wyprzedzeniem czasowym, pozwalającym na ich gruntowną analizę.

Do końca swej kadencji Rada Społeczno-Gospodarcza uchwaliła 71 opinii. Najwięcej opinii dotyczyło projektów ustaw. Część opinii ułatwiała Sejmowi realizację funkcji kontrolnej – przykładowo można wymienić tu opinie o sprawozdaniach rządowych z wykonania budżetu państwa, planu kredytowego i bilansu pieniężnych przychodów i wydatków ludności, bilansu płatniczego i przebiegu wykonania Narodowego Planu Społeczno-Gospodarczego 1983–1985 w częściach za poszczególne lata, opinie o wdrażaniu i skutkach reformy gospodarczej, o stanie realizacji programu oszczędnościowego w 1983 r., założeniach Centralnego Planu Rocznego na 1985 r. Dość często jedna opinia dotyczy kilku projektów ustaw. Niekiedy Rada opiniuje łącznie z projektami ustaw projekty rozporządzeń, np. rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie podatku rolnego³⁰. Czasem Rada upoważnia swe Prezydium do opracowania na podstawie dyskusji opinii o projekcie ustawy, np. opinia o projekcie ustawy o kulturze fizycznej³¹.

Powołanie przy Sejmie Rady Społeczno-Gospodarczej ma istotne znaczenie dla procesu ustawodawczego. O ile w poprzednich latach posłowie oceniając projekty ustaw zdani byli tylko na własną wiedzę i doświadczenie, to obecnie mają możliwość korzystania z opinii Rady i Zespołu Doradców Sejmowych. Przystępując do pracy nad ustawą posłowie nie są więc zdani tylko na własny intelekt, ale wspierają go wiedzą i doświadczeniem ekspertów i środowisk zawodowych i społecznych reprezentowanych w Radzie. Działalność Rady wpłynęła na prace komisji sejmowych. Zwrócił na to uwagę Marszałek Sejmu podkreślając, że dzięki opiniom Rady dyskusje w komisjach stały się bardziej merytoryczne³². Zdarza się, iż korzystając z opinii Rady komisje wprowadzają zmiany do projektów ustaw. A zatem proces legislacyjny w wyniku działalności Rady zyskał istotne uzupełnienie. Wraz z doskonaleniem form działalności Rady ulegał poprawie klimat jej współpracy z Sejmem, rosło także zapotrzebowanie na przygotowywane opinie.

Rada Społeczno-Gospodarcza jest organem opiniodawczym i doradczym służącym Sejmowi. Jej opinie nie są i nie mogą być dla Sejmu wiążące. Mimo to wydaje się, że celowe byłoby wprowadzenie zwyczaju uzasadniania przez Sejm przyczyn nieuwzględniania opinii Rady przy ustalaniu ostatecznego

²⁹ Taki właśnie protokół przesłano do Prezydium Sejmu zamiast opinii o założeniach Centralnego Planu Rocznego na 1984 r.

³⁰ *Biuletyn nr 30/VIII, R. S-G., s. 29.*

³¹ *Ibidem, nr 18/VIII, s. 22.*

³² *Ibidem, nr 28/VIII, s. 2.*

brzmienia ustawy. Składając na posiedzeniu plenarnym Sejmu sprawozdanie z działalności Rady wicemarszałek Sejmu zauważył, iż dla podniesienia jej autorytetu należy w przyszłości zagwarantować w regulaminie możliwość prezentowania nie tylko wszystkich jej opinii na posiedzeniach komisji sejmowych, lecz także na posiedzeniach plenarnych Sejmu. Zwrócił też uwagę, że należałoby również umożliwić jej szersze podejmowanie własnych inicjatyw, zwłaszcza w kwestiach gospodarczych i społecznych³³. Na tym samym posiedzeniu, tj. 31 lipca 1985 r., Sejm jednomyślnie podjął następującą uchwałę: „Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej wysoko ocenia dorobek Rady Społeczno-Gospodarczej w okresie VIII kadencji Sejmu. W działalności Rady w szerokim zakresie znajdowały wyraz poglądy załóg robotniczych, rolników oraz organizacji społecznych. Umacniał się w ten sposób kontakt Sejmu z bezpośrednim doświadczeniem ludzi pracy. Dzięki wysokiej aktywności oraz dojrzałości opinii, Rada efektywnie wspomagała Sejm w jego działalności, zwłaszcza w zakresie problematyki społeczno-gospodarczej i ustawodawstwa. Rada stała się trwałym elementem struktury najwyższego organu władzy w państwie. Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej wyraża uznanie dla działalności członków Rady Społeczno-Gospodarczej”³⁴.

Następstwem wysokiej oceny dorobku Rady jest uchwała Sejmu z 12 listopada 1985 r. w sprawie utworzenia i zasad funkcjonowania Rady Społeczno-Gospodarczej przy Sejmie PRL IX kadencji.

Uniwersytet Łódzki

Dariusz Górecki

THE SOCIAL ECONOMIC COUNCIL ATTACHED TO THE SEYM (PARLIAMENT)
OF THE POLISH PEOPLE'S REPUBLIC (1982-1985)

In the course of discussion on the economic reform, in the early 80s, opinions were heard postulating creation of a consultative organ attached to the Sejm. On 26 March 1982 Sejm passed a resolution to establish the Social Economic Council attached to the sejm of the Polish People's Republic. Establishing the Council as a consultative and advisory body is an institutional development of the idea of public consultation, included in art. 86 of the Constitution of the Polish People's Republic. The Council is composed of not more than 150 members, appointed by the Sejm from among persons who are not members of parliament. Its internal organs are: the Chairman, the Presiding Board and standing committees. The Chairman is also a member of parliament, where he is a member of the Senior Convention. The work of the Council is conducted

³³ *Sprawozdanie z 70 posiedzenia Sejmu VIII kad., „Diariusz Sejmowy”, s. 20.*

³⁴ *Ibidem, s. 21.*

by the Presiding Board and its Chairman. The standing committees are internal temporary organs occasionally appointed to consider draft opinions. The Social Economic Council considers matters committed for opinion by the Sejm, its Presiding Board or Sejm committees. The Council may also take up actions on its own initiative but in practice it rarely does so. The Presiding Board of the Sejm coordinates actions of the Council and the committees, and determines the procedure and terms of considering particular matters by the Council. The activity of the Council substantially contributes to the legislative process.

The Social Economic Council, established in 1982, is to act on the at present binding rules until the end of the present term of the Sejm, i.e. to 31 August 1985. When evaluating the effects of its activity, it should be hoped that the future Sejms will also accept assistance of that organ.